

TISK DELOVNIH KOLEKTIVOV

»Tovarniški list je zelo dober... Mislim pa, da bi morali pisati v listu tudi o tem, kako in kaj delajo v posameznih obratih... poskrbeti bi bilo treba, da bi pisali tudi sami delavci.«

(Iz mnenja nekega člana upravnega odbora o listu njegove tovarne.)

Tako po svoji fiziognomiji kakor po širini, s katero se na njegovih straneh razpravlja o raznih problemih, uspehih in vsem tistim, kar je povezano z vsakdanjim življenjem delovnih kolektivov, je tisk delovnih kolektivov zelo raznovrsten.

Potem ko se je porodil po vojni kot »višja oblika« stenočasov, nekaj kasneje pa na velikih gradbiščih prvega petletnega plana, se je specifično razvijal. Šele l. 1951 je tovarniški tisk postal glasilo kolektivov in činitelj demokratičnega samoupravljanja v delovnih kolektivih. Uvajanje delavskega upravljanja je zelo vplivalo na intenzivnejši razvoj tiska delovnih kolektivov, ki je posebno v zadnjih nekaj letih dosegel visoko stopnjo tako po številu listov in biltenov kakor tudi po nakladi. Danes izhaja v naši državi približno 90 listov in biltenov z naklado približno 300.000 izvodov. Res je, da bi bilo mogoče upravičeno prigovarjati, da ta razvoj glede na njegovo

ozemeljsko razprostranjenost kakor tudi po tem, kako so zastopane gospodarske panoge, ni enakomeren. Tako ne izhaja v Makedoniji in Crni gori noben list delovnih kolektivov, na Hrvaškem pa izhaja samo v Zagrebu in na Reki 17 listov in biltenov.

Tisk delovnih kolektivov je naletel pri delavcih na ugoden sprejem. Kakor je razvidno iz ankete, kupuje »Naš kolektiv« v Varešu vsak drugi delavec, »Krivajo« v Zavidovičih vsak drugi član sindikata. »Motor«, list Industrije motorjev v Rakovici kupuje 75 odstotkov delavcev in uslužbencev. List »Kablovi« v Svetozarevu ima med delavci 1300 naročnikov. Posebno pomembni so nekateri listi lesne industrije in gradbenih podjetij, ki jih dostavljajo tudi na oddaljena in razkropljena gradbišča kakor tudi na nekatera gozdna delovišča (»Krivaja«, »Betone«).

Raznovrstnost oblik

Ce bi hoteli razdeliti tovarniški tisk po tem, kako zajema problematiko, kakšno ima splošno fiziognomijo, bi lahko večino listov razdelili na več kategorij. Predvsem bi lahko večje število listov uvrstili med liste z izrazito tovarniško fiziognomijo (»Naše delo« — Paračin, »Vjesnik željezar« — Sisak, »Drveni kombinat« — Kruševac, »Skozi Tam« — Maribor, »Refinerijske novosti« — Reka in drugi). To skupino listov morda najbolje predstavlja petnajstdnevnik »Djuro Djaković« v Slavonskem Brodu. S svojo vsebino, podobo in slogom v znatni meri ilustrira te vrste tisk. Ta list ima več kakor deset stalnih in občasnih rubrik. S svojo fiziognomijo, živostjo in dinamičnostjo, s kratkimi članki, funkcionalnimi naslovi in iznajdljivim načinom obdelave materiala uspeva redno spremljati in spodbujati delavsko samoupravljanje. Bralec najde na njegovih straneh članke o družbenem upravljanju, zanimive ankete, kroniko podjetja, prebral bo dopise bralcev, vsekakor pa bodo njegovo pozornost pritegnili tudi članki o delu notranjih služb v podjetju kakor tudi nekatere druge rubrike. Sorazmerno visoko raven so dosegli nekateri drugi listi, kakor na primer »Duga Resa«, »Naš kolektiv« — Vareš, »Borovo«, »Refinerijske novosti« in drugi.

Večjo skupino listov sestavljajo bilteni s časopisnim obeležjem. V tem pogledu se po skromni opremljenosti, ugodnem formatu in ekonomičnosti v izrabi prostora posebno uveljavlja »Cinkarnar« v Celju. Res je, da se ta bilten bolj ukvarja z gospodarskimi analizami proizvodnje in tržišča, manj pa z družbeno politično problematiko. Precej listov je, ki so podobni »Cinkarnarju«. Taki so »Mesečni bilten« v Nišu, »Brodospas« in »Jugovinil« v Splitu ter drugi, nadalje je tem podoben, po vsebini in tehnični opremljeni pa nekoliko bolj bogat »Železar« na Jesenicah.

»Koroški fužinar« ilustrira specifično skupino listov s komunalno fiziognomijo. Ta list srednjega formata in precej dobro tehnično opremljen ima pretežno kulturno revijski značaj. Razen obvestil o kulturnem življenju, člankov o proizvodnji in člankov načelnega značaja objavlja list tudi gradivo zgodovinske vsebine (narodno-osvobodilni boj, delavsko gibanje, zgodovina mladinske organizacije in drugih ustanov). Razen tega objavlja tudi potopise, literarne prispevke in drugo. Čeprav manjšega formata je »Koroškemu fužinarju« podoben list »Straža danes« v Humu ob Sotli. Vendar se ta list nagiblje bolj h kulturni problematiki in vsebuje manj člankov o proizvodno družbeni problematiki in strokovnih prispevkov.

Druge liste in biltene bi lahko uvrstili med liste in biltene, ki imajo bolj splošen značaj, neustaljeno in premalo določeno fiziognomijo, in med tiste, ki imajo ozko informativno vsebino.

Delavsko upravljanje v tovarniškem tisku

Vsebinsko je tovarniški tisk v celoti usmerjen v kritičen odnos do slabosti. Predvsem si listi prizadevajo, da bi okrepili družbeno zavest, trudijo se za pravičen odnos do dela in družbenega premoženja, za višjo proizvodnjo in boljše delovno disciplino. Na straneh nekaterih biltenov pogosto najdemo imena kaznovanih delavcev s pojasnilom, zakaj so bili kaznovani. Včasih se v tem pogledu pretirava. Poseben

prostor zavzemajo rubrike, ki so posvečene humorju, s katerim se duhovito, kulturno in izvirno razgaljajo malomeščanski pojavi v kolektivih (»Glas tovarne« — Trbovlje, »Riječ kolektiva« — Zagreb, 4. oktobar« — Kikinda in drugi).

Le v manjšem številu listov prevladuje problematika delavskega samoupravljanja. V tem pogledu je treba posebno opozoriti na list »Djuro Djaković« v Slavonskem Brodu in vareški »Naš kolektiv«, ki uspevata sistematično spremljati delo upravnega odbora in delavskega sveta svojih podjetij kakor tudi splošno problematiko samoupravljanja v svojih podjetjih.

Pomembno mesto v tisku delovnih kolektivov imata tarifna politika in delovna zakonodaja. List kolektiva »Branko Krstanović« v Paračinu je na primer objavil več zanimivih člankov s tega področja (»Ali naj delavce, ki delajo po normi, premijamo«, »Poskusni obračun premij za mesec julij«).

Vendar se največ pozornosti posveča proizvodnim problemom. Prevladujejo redna obvestila in podatki o proizvodnji podjetja, načelni članki o produktivnosti in delovni organizaciji. Ta problematika je nekatere liste celo popolnoma osvojila: »Tkalac« — Zagreb, »Banovići« in drugi. Za nekatere je značilna analitična obdelava proizvodnih problemov: »Naš kolektiv« — Tuzla, »Cinkarnar«, »Drveni kombinat« — Kruševac.

Na straneh tovarniškega tiska so našla prostor tudi druga področja življenja in dela kolektiva. Listi pišejo o delavskem izobraževanju, telesni vzgoji, zdravstvu in socialnem varstvu, družbenih organizacijah, komunalni problematiki itd.

Kar se tiče načina pisanja, je v tem pogledu še vedno dovolj težav in šibkosti. Medtem ko si nekateri listi večinoma prizadevajo, da bi posnemali dnevni tisk, se pri drugih zdi, da še vedno zaostajajo za časom. Slabosti prihajajo posebno do izraza, ko se piše o praznikih, a tudi o splošno jugoslovanskih problemih, ko zmanjka smisla za njihovo konkretizacijo na lastne pogoje — tedaj se tudi pojavljajo težnje, da bi iz tovarniškega tiska ustvarili liste, za katere vsakdanji in drobni problemi niso važni.

Posebna barvitost, intimno ozračje, skromnost in konkretnost v obdelavi nekaterih slovenskih bilteov (»Konoplan«, »Železar«, »Pliva«) opozarjajo na možnosti za izboljšanje kakovosti tovarniškega tiska, ki so ob dobri organizaciji urejevanja.

A tudi sodelovanje z bralci — tista oživljajoča vez, ki naj omogoči, da bo aktualen, privlačen in smotrni — ni v zadostni meri uresničeno. Gotovo je, da tisk delovnih kolektivov ne bi bil to, če bi se spremenil v »uhoparno glasilo tovarniške uprave. Zares bi se bilo treba »zavzeli zato, da bi pisali tudi sami delavci«, kakor je o svojem tovarniškem listu dejal neki član upravnega odbora. P. D.